

Ontwikkelopgave lokale teams: praktijk en toezicht hand in hand

Reactie Associatie Wijkteams op het rapport 'Lokale teams, Hervormingsagenda Jeugd en het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming' van de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (juni 2023)

Dordrecht, 25 juli 2023

Inleiding

Eind juni 2023 deelde de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) haar [conclusies](#) over het uitgevoerde toezicht in 2022 en 2023 bij lokale teams in zestien gemeenten. De IGJ heeft gekeken naar hoe cliëntgericht, vakbekwaam en integraal lokale teams de hulpvraag van een jeugdige en zijn gezin in kaart brengen. Zij concludeert dat lokale teams dat op hoofdonderdelen heel goed doen, en dat er op een aantal punten verbetering nodig is. De IGJ relateert dat aan de doelstellingen van de Hervormingsagenda Jeugd en het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming, met daarin een centrale rol voor lokale teams in het sociaal domein. In een symposium in het najaar wil de IGJ hierover met betrokken professionals en bestuurders in gesprek. Als Associatie Wijkteams geven we onze eerste reactie en wensen ten aanzien van een ontwikkelagenda voor stevige lokale teams, ter inspiratie voor het komende symposium.

De doelstelling van een lokaal team is *in verbinding komen* met de inwoner, zijn netwerk en de wijken. Om dan samen te kijken wat er nodig/helpend kan zijn in het dagelijks leven, in de eigen context van inwoners. Dat gaat om het versterken van het gewone leven, versterken en vergroten van het netwerk, versterken van buurten en wijken. Dat gaat om het vergroten van bestaanszekerheid, over het werken aan inclusie (mee kunnen doen). Dat gaat om activeren en motiveren, om present zijn voor inwoners en wijken, en dat gaat soms om het zoeken naar aanvullende ondersteuning hierbij voor een huishouden (met of zonder kinderen). Dat kan bijvoorbeeld gaan om ondersteuning in informele netwerken, om hulp bij schulden, verslaving, scheiding, GGZ of (l)vb problematiek. Om bijzondere bijstand, ondersteuning in het zoeken naar een woning, naar een baan of dagbesteding, naar betekenisgeving. En soms gaat dat om de inzet van jeugdhulp, door het lokale team zelf, of door een specialistisch jeugdhulpaanbieder.

Opdracht van lokale teams om ondersteuning te bieden...

Het vak van lokale teams is nog jong. De conclusies en vraagstukken die de IGJ benoemt, zijn in grote lijnen herkenbaar. Er wordt hard gewerkt en veel ontwikkeld, maar we zijn er nog niet. We zijn verheugd te merken dat ook door de IGJ de kracht van lokale teams wordt onderkend. Lokale teams hebben de potentie zich te ontwikkelen tot een spil in het sociaal domein en hun rol vergelijkbaar met die van de huisartsen te vervullen. Dan werken zij aanvullend op elkaar in buurten en wijken.

Sprekend over stevige lokale teams, bedoelen we dat lokale teams in alle gemeenten een vergelijkbare *inhoudelijke* opdracht moeten krijgen. Om te beginnen door ook daadwerkelijk zelf ondersteuning te bieden aan inwoners en wijken, in alle mogelijke vormen (zie kader). Op onze site is een beschrijving van die [brede opdracht](#) te vinden. We zijn blij dat ook de IGJ benadrukt dat lokale teams ook een opdracht hebben ten behoeve van inwoners in onveilige situaties. Een beschrijving van de opdracht van lokale teams t.a.v. (on)veiligheid is [hier](#) te lezen.

... maar inrichtingsvorm is vrij

Zoals iedereen weet waarvoor een huisarts is, ongeacht of deze alleen, in loondienst, in een gezondheidscentrum, met of zonder praktijkondersteuner werkt, zo willen we ook dat iedereen weet waarvoor je een lokaal team kunt benaderen. Hoe dat in jouw buurt of wijk is geregeld, kan van plaats tot plaats verschillen. Dat is immers de rationale achter de decentralisatie: gemeenten in staat stellen het model aan te passen aan wat wel en niet werkt in de lokale omstandigheden. De variatie van lokale teams zien we als inhoudelijke kracht om verder te kunnen ontwikkelen tot de best mogelijke vormen van versterking van en ondersteuning aan inwoners. We weten namelijk uit onze praktijkervaringen, dat er op verschillende plekken antwoorden zijn en worden bedacht op de vraagstukken die de IGJ benoemt. Die kunnen goed benut worden. We pleiten ervoor dat deze ontwikkelopgave van lokale teams in gezamenlijkheid (praktijk, beleid, toezicht, kennis) ter hand wordt genomen. Het gaat immers niet vanzelf.

Behulpzame kaders

Als Associatie Wijkteams beschrijven we de kwaliteit van lokale teams op een manier die de transformatie dient (zie [Kwaliteitsstatuut Wijkteams](#)). Kaderstelling op de inhoud is goed, mits die passend bij wat we *beogen* met lokale teams (dus transformatiegericht).

De IGJ constateert dat het werken met bijvoorbeeld één plan en één regisseur vastloopt op schotten in relatie tot andere wetten en de lokale verantwoordelijkheidsverdeling. Zij benoemt ook dat nieuwe richtlijnen niet helpend zullen zijn. Daar zijn we het grondig mee eens. We denken dat de kwaliteit verbetert door een *vermindering en vereenvoudiging* van richtlijnen en kaders. We zijn om te beginnen nieuwsgierig wie een overzicht heeft van welke richtlijnen op dit moment allemaal van toepassing (moeten) zijn voor lokale teams. Voor zover ons bekend, bestaat een dergelijk overzicht niet. We hebben aan het Nederlands Jeugdinstituut gevraagd om daar samen met andere kennisinstituten in te voorzien.

Werken aan kwaliteit, hoe dan? Drie voorbeelden

De **rechtsbescherming** voor inwoners is onvoldoende. Ze hebben, net als lokale teams, met heel veel kaders te maken uit allerlei wetten. Is dan het *toevoegen* van een vertrouwenspersoon helpend en noodzakelijk voor de inwoner (suggestie IGJ), of eerder het *wegnemen* van tegenstrijdige of overlappende kaders (terugdringen complexiteit)?

De inzet van **gedragswetenschappers** in de jeugdhulp wordt door de IGJ gezien als middel om kwaliteit te vergroten. Willen we dit model invoeren voor alle onderdelen binnen lokale teams: allemaal verschillende experts, waar professionals eerst bij moeten toetsen? Of kunnen we werken aan vereenvoudiging, door anders te denken over het organiseren van reflectie en tegenspraak? Waarom het middel vastleggen en niet het doel?

Het opschrijven van de **richtlijn** is vrij eenvoudig ('wees present', 'maak verbinding', 'beslis samen', 'doe het niet alleen'). Het **doen** in de praktijk is vele malen moeilijker. In relatie tot iedere mogelijke inwoner en problematiek present zijn, vraagt vakmanschap, reflectie, intervisie, en 'vlieguren draaien'. Dàt willen we versterken.

Ontwikkelopgave integraal toezicht

We gaan tot slot graag in gesprek over de vraag hoe we de ontwikkelopgave van lokale teams kunnen verbinden aan de ontwikkeling van het toezicht zelf. Lokale teams werken met een brede opdracht, ze kijken met een brede blik. Daar is in onze ogen ook een brede, eenduidige vorm van toezicht voor nodig, gericht op vereenvoudiging en verheldering. Als vanuit alle wettelijke kaders een verbeterlijst zoals in het rapport van de IGJ wordt neergelegd, dan maken we de praktijken onmogelijk en de organisaties onbestuurbaar. Dat vraagt iets van de *verschillende* inspecties. En net als de ontwikkeling van lokale teams, vindt ook dit proces tot integraal toezicht (al begonnen

met de vorming van Toezicht Sociaal Domein) niet 'zomaar' plaats. Ook dat vraagt sturing. Hoe kunnen de verschillende toezichthoudende instanties van elkaar leren en zich in samenhang ontwikkelen, zodat de best mogelijk variant van toezien op een lokaal team ontstaat?

Tenslotte

Gedurende het proces van toezicht hebben we een aantal malen, samen met het Nederlands Jeugdinstituut, intensief gesproken met de IGJ over deze kwesties (zie [hier](#)). Dat waren constructieve dialogen waarin we steeds beter begrepen op welke wijze praktijk, kennis en toezicht elkaar kunnen versterken, door mee te denken en reflecteren op elkaars opdracht en benodigde ontwikkeling daarin. We ervaren daarin een gezamenlijk belang: met elkaar bij te dragen aan het realiseren van een veilige sociale samenleving met op maat passende ondersteuning voor inwoners in kwetsbare situaties.

We kijken er naar uit het gesprek op het symposium, én daarna, voort te kunnen zetten.

Namens de leden van de Associatie Wijkteams,

An Theunissen, voorzitter